

Vlastivěda leží na pomezí zájmu obecné pedagogiky, didaktiky, psychologie, psychodidaktiky, geografie a **HISTORIE!** Vytváří komplexní obraz vlasti a jejího začlenění do širšího kontextu! (nic nezkoumá!)

Didaktika tohoto předmětu je samozřejmě aplikací všech pedagogických, psychologických a psychodidaktických zákonitostí a vztahů ve vlastivědném vyučování. měla by především v žákovi rozvíjet logické myšlení, vytvářet a formovat jeho dovednostní složku, jeho návyky a postoje (vzhledem a na základě jeho věku).

Podíl vlastivědného učiva by měl být 2 – 2 – 1 vzhledem ke Geografii, Dějepisu a občanskoukované výchově.

Nejdůležitější vlastivědnou stránkou učiva je Region (regionální historie a Národní historie)

Dějepis jako vyučovací předmět je nedílnou součástí společensko vědního vzdělání, z jehož charakteru vycházejí průkazné hodnotové kvality.

Cíle :

Taxonomie struktur výchovně vzdělávacích cílů předmětu dějepis :

- sféra kognitivní (vědomosti, dovednosti)
- sféra afektivní (hodnoty, pocity) – aktivace zájmu o dějepis, hodnocení historických událostí a jevů.struktura hodnot (estetické hodnoty, poučení z dějin, událostí ...)
- sféra chování, jednání (schopnost diskutovat problémy, sdělovat vlastní názor...)

Při vytyčování výchovně vzdělávacího cíle rozeznáváme složku informativní(vzdělávací a poznatková), formativní(výchovná a hodnotová) a metodologickou (schopnostní a dovednostní).

Úkoly :

Výchozím úkolem dějepisu je postupné objasňování jednotlivých historických jevů a jejich časového a lokálního zařazení.

Základní didaktické problémy v dějepisné složce vlastivědy pro dítě :

- orientace dítěte v čase
- výběr historických osobností a událostí ve vztahu k regionu(okolí školy, okres, ČR, tzn. dodržet „stravitelný“ poměr mezi místní a národní historií popř. v kontextu s evropskými a světovými dějinami)
- důležité je spolupracovat s kolegy z 2.stupně, vytvořit vzdělávací program na základě návaznosti učiva mezi 1. a 2. stupněm

Úkolem učitele vlastivědy je tedy po historické stránce seznámit žáky :

- se základní orientací v historickém čase
- s nejdůležitějšími událostmi naší historie,
- s významnými historickými osobnostmi
- s historickými zvláštnostmi místní oblasti
- s významnými historickými památkami místními i celorepublikovými.

Druhy pomůcek podle zdroje smyslového vnímání	Pomůcky zprostředkující - doplňující pramenný materiál		Pomůcky bezprostřední, mající charakter historického pramene
	tradičně používané	nesoucí určitý stupeň autenticity	autentické
SLOVNÍ	Různé druhy výkladu učitele (monologické : vyprávění, popis, vysvětlování, přednáška, dialogické : rozhovor, seminář, beseda)	Výklad odborného pracovníka, výklad průvodce	Vyprávění účastníka události, vyprávění či beseda s pamětníkem
TEXTOVÉ	Školní učebnice, zápisy a další druhy grafického záznamu(na tabuli, do sešitu), didakticky zpracované texty (výňatky z beletrie apod...)	Beletrie historická, literatura faktu, populárně naučná a odborná literatura, naučné slovníky, encyklopedie a bibliografie, didakticky upravené historické prameny	Listiny, kodexy, inkunábule, staré tisky, dobový tisk apod., protokolované záznamy různých jednání a zasedání, jiné druhy písemných pramenů
OBRAZOVÉ	Dvojozměrné učební pomůcky : reálné - obrazové vybavení učebnic, náčrty, obrazové soubory, nástěnné obrazy, historické nástěnky, magnetická tabule s aplikacemi, světelné obrazy získané různými projekčním technikami(diafilmy, diapozitivní série, fóliogramy)., Symbolické - geografická schémata, mapové náčrty, slepé a obrysové mapy, historické kartogramy, školní atlasy a další symbolické pomůcky - grafy, diagramy, časové přímky.	obrazové přílohy publikací, historické atlasy, reprodukce uměleckých děl, plošná zobrazení trojrozměrných objektů	Obrazová dokumentace, fotografie, plány měst, historických lokalit a jejich areálů, karikatury, plakáty, originály malířských uměleckých děl
ZVUKOVÉ	Vyprávění učitele (monologické, dialogické či scénické zpracování) nebo zprostředkované didaktickou technikou, případně s využitím materiálů, tzv. vysílání pro školní fonotéky	Pořady zprostředkované moderními sdělovacími prostředky, dramatizace historických událostí	autentické záznamy různých projevů a jednání
AUDIOVIZUÁLNÍ	školní diktafon, školní film, TV, DVD,	videozáznamy, historické filmy	Reportážní film
HMOTNÉ	Trojrozměrné učební pomůcky - reálné (makety) i symbolické včetně plastických map	Další druhy modelů a trojrozměrných rekonstrukcí dokladů hmotné kultury	Originální doklady hmotné kultury (zejména nástroje, zbraně, keramika, výrobní prostředky, aj.) včetně artefaktů a projevů architektury

Struktura didaktické přípravy vlastivědné vycházky, exkurze :

Stanovení výchovně vzdělávacího cíle

Stanovení hodinové dotace pro přípravu žáků na vycházku, exkurzi

Stanovení formy přípravy v hodinách

Organizace přípravy v hodinách, organizace samotného výletu, exkurze

Provedení výletu, příprava výkladu, zajištění průvodce

Zpětná vazba, vyhodnocení výletu, exkurze, diagnostika, fixace

Literatura :

Julínek S. a kol., Základy oborové didaktiky dějepisu, Brno 2004.

Matušková A., Cvičení z didaktiky vlastivědy, Plzeň 1998.

Vavrdová A., Vybrané kapitoly k základům didaktiky vlastivědy, Olomouc 1998.